31/10/2022

Patriarhul Daniel binecuvântează conferința clericilor din Arhiepiscopia Bucureștilor: Text integral

Părintele Patriarh Daniel a rostit luni un cuvânt în deschiderea lucrărilor Conferinţei pastoral-misionare semestriale de toamnă a clerului din Arhiepiscopia Bucureştilor, desfășurate la Palatul Patriarhiei în perioada 31 octombrie – 01 noiembrie.

Preafericirea Sa a binecuvântat evenimentul și a transmis un îndemn la rugăciune neîncetată, explicând contextul și scopul Anului omagial și comemorativ 2022 în Patriarhia Română.

Text integral:

Rugăciunea neîncetată dăruiește creştinului pacea, bucuria şi lumina slavei taborice a Preasfintei Treimi
În contextul împlinirii a 1.000 de ani de la trecerea la Domnul a Sfântului Simeon Noul Teolog (†1022) și a 300 de ani de la nașterea Sfântului Paisie de la Neamț (†1722), Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a proclamat anul 2022 drept Anul comemorativ al Sfinților isihaști Simeon Noul Teolog, Grigorie Palama și Paisie de la Neamț, accentuând importanța rugăciunii ca experiență spirituală a trăirii

prezenței lui Dumnezeu în inima omului și a comuniunii cu Acesta.

Având ca temei făgăduința Domnului Iisus Hristos: „Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu” (Matei 5, 8) și îndemnul apostolic „Rugați-vă neîncetat” (1 Tesaloniceni 5, 17), s-a născut în Biserică isihasmul, adică rugăciunea ca dor de liniște și trezvie, sau starea de pace și bucurie duhovnicească, în contrast cu lumea agitată[1], devenind calea cea mai bună pentru luminarea sufletului și sfințirea vieții creștinului, fie în singurătatea chiliei, fie în comuniunea caselor creștinilor. Lumina arătată ucenicilor Săi pe Muntele Tabor la Schimbarea la Față a Domnului Iisus Hristos este harul dăruit omului luminat la botez prin apă și prin Duh Sfânt, chiar dacă nu se vede cu ochii trupești. Lumina aceasta necreată este slava Preasfintei Treimi și ea se arată uneori celor care se roagă mult și viețuiesc creștinește în post, milostenie și fapte bune, ca arvună a bucuriei din Împărăția Cerurilor. Această slavă a lui Hristos arătată pe Tabor aduce în sufletul creștinului bucurie, mângâiere și pace, preschimbându-i mintea și luminându-i viața spre a dobândi ceea ce Sfântul Apostol numește „mintea (gândirea) lui Hristos” (1 Corinteni 2, 16)”.

De numele celor trei mari sfinți isihaști, pe care-i comemorăm în mod special în decursul acestui an, 2022, se leagă trei perioade de revigorare sau înnoire spirituală din istoria Bisericii.

1. Sfântul Simeon Noul Teolog (949-1022), un mare înnoitor al vieții duhovnicești monahale, arată în scrierile sale importanţa vederii luminii necreate a slavei dumnezeieşti, ca lucrare a harului, a pocăinței și a rugăciunii neîncetate în viața duhovnicească, îndemnându-ne, în scrierile sale, „să ne cercetăm întocmai pe noi înşine şi să aflăm despre sufletele noastre, dacă este în noi această pecete. Să recunoaştem dacă este în noi Hristos, din semnele zise. Ascultaţi, rogu-vă, creştini fraţi şi fraţi creştini, treziţi-vă şi priviţi dacă a strălucit lumina în inimile voastre (2 Petru 1, 19), dacă aţi văzut lumina cea mare (Isaia 9, 2) a cunoştinţei, dacă v-a cercetat pe voi din înălţime răsăritul arătându-se nouă, celor ce şedem în întuneric şi în umbra morţii (Isaia 9, 2), şi, dacă da, atunci slavă cu mulţumire să înălţăm necontenit Stăpânului Cel bun Care ne-a dăruit aceasta şi să ne luptăm să hrănim în noi înşine prin lucrarea poruncilor focul dumnezeiesc, prin care lumina cea dumnezeiască obişnuieşte să strălucească încă şi mai mult şi să se facă şi mai mare”[2].

2. De viața și lucrarea Sfântului Grigorie Palama (1296-1359) se leagă receptarea oficială a isihasmului de către Ortodoxie și a importanței lui pentru viața Bisericii. Membru al unei vechi familii senatoriale, Sfântul Grigorie Palama a intrat în monahism în anul 1316, în Muntele Athos, unde a petrecut o perioadă de timp la

Mănăstirile Vatoped și Marea Lavră. Ulterior, a mers la Schitul Glossia, unde a trăit mai mulți ani în ascultarea duhovnicească a unor pustnici care aveau darul sfânt al rugăciunii neîncetate. Începând cu anul 1336, a intrat într-o controversă cu Varlaam de Calabria, care, influențat de scolastica apuseană, ataca temeiurile rugăciunii monologice. În sinoadele locale întrunite în Constantinopol, în anii 1341, 1347 și 1351, învățăturile lui Varlaam de Calabria, dar și ale lui Grigorie Akindin și Nichifor Gregoras, alți opozanți ai isihasmului, au fost condamnate. Totuși, Sfântul Grigorie Palama a îndurat prigoniri pentru mărturisirea credinței privind vederea luminii necreate, fiind chiar şi întemniț În cele din urmă, a fost eliberat și ales Arhiepiscop al Tesalonicului, în anul 1347, scaun pe care l-a ocupat până la moartea sa, în anul 1359. A fost canonizat de Patriarhia Ecumenică în anul 1368, la doar nouă ani după trecerea sa la cele veșnice.

În secolul al XIV-lea, adică în timpul Sfântului Grigorie Palama, isihasmul athonit s-a extins și în Bulgaria, Serbia și Țările Române, unde erau activi ucenici ai Sfântului Grigorie Palama și ai Sfântului Grigorie Sinaitul. Sfântul Grigorie Palama a fost teologul luminii dumnezeiești, dar și teologul energiilor necreate sau teologul harului. El a sintetizat învățăturile scripturistice și patristice privind vederea luminii necreate, ca o mărturie durabilă pentru veacurile următoare şi a definit isihasmul ca fiind o învățătură esențială a Bisericii Ortodoxe privind îndumnezeirea omului prin harul dumnezeiesc sau prin lumina necreată. În acest sens, el spune: „Cel care a rupt din sufletul său toată legătura cu cele de jos și s-a dezlegat de toate prin păzirea poruncilor și prin nepătimirea ce-i vine din aceasta, apoi s-a ridicat peste toată lucrarea cunoscătoare prin rugăciunea stăruitoare, curată și nematerială, și acolo, printr-o unire necunoscută în sens de depășire, este învăluit într-o strălucire neapropiată, acela singur, devenit lumină și îndumnezeit prin lumină și văzând lumină, cunoaște, în vederea și în împărtășirea de această lumină, și ceea ce este mai presus de lumină și neînțeles din Dumnezeu. Acela socotește pe Dumnezeu nu numai mai presus de puterea înțelegătoare omenească a minții – căci sunt și multe din cele create mai presus de ea –, ci mai presus și de vederea aceea atotsupranaturală, singura prin care se unește mintea cu cele ce sunt dincolo de cele ale celor inteligibile”[3].

3. Sfântul Cuvios Paisie de la Neamț (1722-1794) reprezintă, în secolul al XVIII-lea, cea de-a treia etapă a renașterii isihaste din istoria Bisericii Ortodoxe. Născut la Poltava, în Ucraina, într-o perioadă de criză a vieţii spirituale, în care îndrumătorii duhovnicești lipseau, iar cărțile Sfinților Părinți erau uitate, Sfântul Paisie, starețul Mănăstirilor Dragomirna, Neamț și Secu din Moldova, a revigorat lucrarea isihastă a Bisericii, fiind contemporan cu Sfântul Nicodim Aghioritul (1749-1809) de la Muntele Athos, care avea aceeaşi preocupare majoră isihastă.

După ce a căutat viaţă duhovnicească în trei mănăstiri din Ucraina, Sfântul Paisie a ajuns în Mănăstirile Dălhăuți, Trestieni și Cârnul din Țara Românească, îndrumate de starețul Vasile de la Poiana Mărului, iar apoi a petrecut 17 ani de viețuire duhovnicească la Muntele Athos, unde a format o obşte monahală isihastă. În anul 1763, a venit împreună cu obștea formată de el (64 monahi) la Muntele Athos, în Moldova, unde Mitropolitul Gavriil Calimachi i-a oferit ca loc de vieţuire Mănăstirea Dragomirna, ctitoria Mitropolitului Anastasie Crimca. Aici a întocmit un îndreptar cu principalele rânduieli pentru ucenicii săi: „viață de obște, ascultare, sărăcie, smerenie, muncă la câmp sau în atelierele mănăstirii, slujbe zilnice și predici, îngrijirea bolnavilor și străinilor, mărturisirea gândurilor în fața duhovnicilor”[4]. În anul 1775, în urma ocupării Bucovinei de către austrieci, s-a stabilit la Mănăstirile Secu și Neamț, pe care le-a condus până la trecerea la cele veșnice, în anul 1794.

În timpul şederii sale în Moldova, Sfântul Paisie a continuat, împreună cu ucenicii săi, lucrarea de traducere a scrierilor Sfinților Părinți și marilor asceți din limba greacă în limbile română și slavonă, ajungându-se la peste 300 de manuscrise. Filocalia greacă a fost tradusă de el în limba slavonă (Dobrotoliubie) și publicată în anul 1793, la Moscova. Peste 700 de călugări de la Mănăstirea Neamț de naționalități diferite (români, ruși, ucraineni, bieloruși, greci, bulgari, sârbi etc.) se aflau în acea vreme sub ascultarea sa, formând o adevărată școală și mișcare de înnoire a vieții monahale numită şcoala „paisiană”.

În rândul lucrărilor sale de spiritualitate ortodoxă se înscrie și lucrarea Despre rugăciunea minții. În multe rânduri, Sfântul Paisie s-a văzut nevoit să apere lucrarea rugăciunii neîncetate – temelie a isihasmului – vorbind despre „învățătura Sfinților noștri Părinți care, cu înțelepciunea Duhului dată lor de Dumnezeu, ne învață despre această dumnezeiască rugăciune a minții, după puterea Sfintelor Scripturi”[5].

În secolul al XVIII-lea, al iluminismului occidental secularizant, „Paisie Velicikovski a aprins aici, la poalele Carpaților, un alt gen de lumini: ale Ortodoxiei, ale tradiției patristice și bizantine transformate în lucrare vie asupra oamenilor”[6]. În secolul

următor, ucenicii Sfântului Paisie de la Neamț, ruși și ucrainieni, au înființat în Rusia și Ucraina o mulțime de mănăstiri isihaste, între care cea mai cunoscută era Mănăstirea Optina.

Binecuvântăm deschiderea lucrărilor Conferinței pastoral-misionare de toamnă a clericilor din Arhiepiscopia Bucureștilor, rugându-ne Preasfintei Treimi să reverse darurile Sale cele bogate asupra tuturor slujitorilor sfintelor altare.

† Daniel
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Luni, la Conferinţa pastoral-misionară semestrială de toamnă a clerului din Arhiepiscopia Bucureştilor participă preoții din protoieriile Capitalei și ale județului Ilfov – inclusiv preoții de caritate (din spitale și așezăminte sociale), preoții misionari din instituțiile de învățământ, preoții militari și preoții de la cimitirele de stat.

În a doua zi, marți, participă clericii din protoieriile Ploiești Nord, Ploiești Sud, Câmpina, Urlați și Vălenii de Munte – inclusiv preoții de caritate (din spitale și așezăminte sociale) și preoții miliari.

NOTE
[1] Vezi: André Scrima, Despre isihasm, trad. de Maria-Cornelia Ică, Anca Manolescu, Toader Saulea și Sorana Corneanu, București, Ed. Humanitas, 2003, pp. 74-75.

[2] Sfântul Simeon Noul Teolog, „Cateheze”, 2, în: Scrieri II, trad., introd. și note de diac. Ioan I. Ică jr, Sibiu, Ed. Deisis, 1999, p. 35.

[3] Sf. Grigorie Palama, Cuvânt pentru cei ce se liniștesc cu evlavie. Al treilea din cele din urmă. Despre sfânta lumină, 57, (Filocalia, 7), trad., introd. și note de Pr. prof. Dumitru Stăniloae, București, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, 2013, pp. 404-405.

[4] Pr. prof. Mircea Păcurariu, Istoria Bisericii Ortodoxe Române. Compendiu, ediția revăzută și adăugită, Sibiu, Ed. Andreiana, 2007, p. 293.

[5] Sf. Paisie de la Neamț, „Alcătuire despre rugăciunea minții”, în: Cuvinte și scrisori duhovnicești, vol. II, publicate după traduceri vechi revăzute, cu note și comentarii de Valentina Pelin, cu o postfață de Virgil Cândea, Iași, Ed. Doxologia, 2020, p. 163.

[6] Arhim. Ciprian Zaharia, „Paisianismul și spiritualitatea cernicană”, în: Sfinții

stareți Gheorghe și Calinic de la Cernica. Viețile, povățuirile, testamentele, Sibiu, Ed. Deisis, 2018, p. 312.

Foto credit: Basilica.ro / Mircea Florescu

basilica.ro